

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions/Institut canadien de microreproductions historiques

© 2000

Technical and Bibliographic Notes / Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming are checked below.

- Coloured covers / Couverture de couleur
- Covers damaged / Couverture endommagée
- Covers restored and/or laminated / Couverture restaurée et/ou pelliculée
- Cover title missing / Le titre de couverture manque
- Coloured maps / Cartes géographiques en couleur
- Coloured ink (i.e. other than blue or black) / Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- Coloured plates and/or illustrations / Planches et/ou illustrations en couleur
- Bound with other material / Relié avec d'autres documents
- Only edition available / Seule édition disponible
- Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin / La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure.
- Blank leaves added during restorations may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming / Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.
- Additional comments / Commentaires supplémentaires: **Text in Ukrainian.**

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- Coloured pages / Pages de couleur
- Pages damaged / Pages endommagées
- Pages restored and/or laminated / Pages restaurées et/ou pelliculées
- Pages discoloured, stained or foxed / Pages décolorées, tachetées ou piquées
- Pages detached / Pages détachées
- Showthrough / Transparence
- Quality of print varies / Qualité inégale de l'impression
- Includes supplementary material / Comprend du matériel supplémentaire
- Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image / Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.
- Opposing pages with varying colouration or discolourations are filmed twice to ensure the best possible image / Les pages s'opposant ayant des colorations variables ou des décolorations sont filmées deux fois afin d'obtenir la meilleure image possible.

This item is filmed at the reduction ratio checked below /
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10x				14x				18x				22x				26x				30x			
								☒															
		12x				16x				20x			24x			28x							32x

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

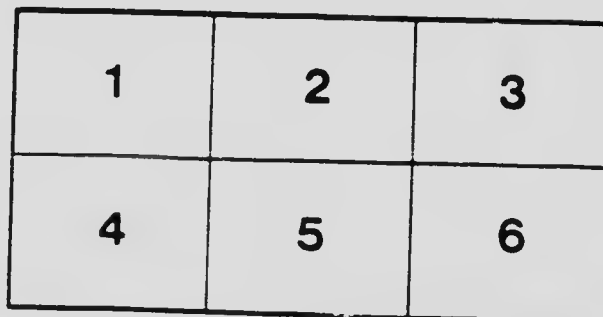
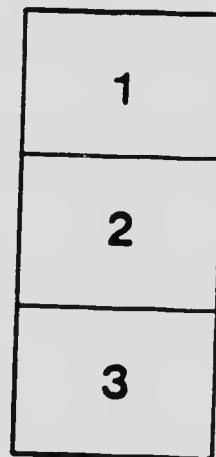
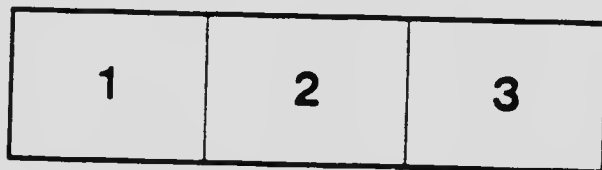
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol $\rightarrow$ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

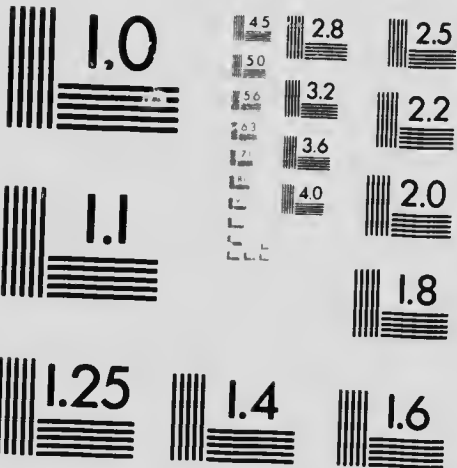
Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole $\rightarrow$ signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482-0300 - Phone
(716) 288-5989 - Fax

ЖИТЄ СВ. ЙОСАФАТА

15 цт.

Накладом і Друком
Канадійсько-Української Видавничої Спілки
590 Pritchard Ave. — Winnipeg, Man.

HON. PAUL YUZYK
1913 - 1986

National Library
of Canada

Bibliothèque nationale
du Canada

F. Huzar

ЖИТЄ СВ. ЙОСАФАТА

Накладом і Друком
Канадійсько-Української Видавничої Спілки
590 Pritchard Ave. — Winnipeg, Man.

BK4700

16

Z49

1910

****

КАМІНЬ ПРЕТИКАНІЯ І СОБЛАЗНЯ.

Будованє церкви поступає в той спосіб, що до угольного каміня, самого Ісуса Христа вмуровують ся живі камінці, Його вірні до науки і средств спасеня даних Господом Ісусом пристають ті, що вірять в Него і хотять снасти ся.

До будови надаєсь кождий камінь, але його треба відповідно обтесати і до пляну спасеня приноровити.

Деякі камінці, що вбудовують ся в церкв Христову, вибирає сам Будівничий Ісус на такі, що їх ставляє на других углах і поручає їм таку ролю в загальній будові, яку мав сам, як краєугольний камінь.

Ісуса не прийав його вибраний нарід, відкинув, але Він став мимо того краєугольним камінем своєї церкви, збудованої на скалі Петра, провідника Апостолів і на тім камені кожний або стоїть, або о нього розбиває ся. Подібну ролю мають у Його церкві люди, котрих Він вибрав на "камені претиканія і соблазня" (1. Петр. 2, 8), котрі стоять як камені, що на них будова церкви опирає ся, на них будує ся, але для многих в вони згіршенем, як Ісус сам

був згіршенням для многих. Таким каменем преткновлення у нашій греко-католицькій церкві є апостол з'єднання, “душехват” св. Йосафат Кушцевич, Архієпископ Полоцький, що умер 12. листопада 1623. р.

Коли зачала ся кампанія за новою “народною” церквою в Канаді, перше всього в проєкті статутів тої церкви було викинути камінь преткновлення, св. Йосафата і серце життя релігійного: сповідь і Найсв. Евхаристію, чим св. Йосафат як раз горнув душі до Ісуса і удостоїв ся пайкрасного титулу “душехвата”.

Щоби зрозуміти, чому то “народна” церков відкидає сего “душехвата”, подаємо його життя і історію його часів одним на збудоване, другим на соблази.

**
*

Щоби ліпше пізнати і оцінити життя св. Йосафата, треба вперед заглянути на кілька хвиль в історію руської Церкви.

Русь прийняла християнство в р. 988. за великого князя Володимира. Приняла християнство від Греків з Царгороду і то в тім часі, коли в Царгороді засідали на престолі патріярхи католики. Отже первісною вірою від Риму, стала схизматичною. Русь однак еше

довгі літа оставалась при католицькій Церкві і не зараз пішла в сліди Греції. Аж згодом, в XII. століттю, через близькі зв'язки з Царгородом, зайшла і на Русь.

Русь однак не була прив'язана до схізми. Вона кілька разів зривала окупи царгородські, кількох митрополитів католицьких засідало на митрополитім руськім престолі, а навіть в тім часі виплекала єв'ятих, котрих приймала і uznала ціла католицька Церква.

В схізмі перебувала Русь до собору в Фльоренції, в р. 1459, коли то митрополит руський Ізидор приступив в імені Русинів до єдності з католицькою церквою. Та ся єдність не тревала довго, але все таки лишила по собі деякі сліди.

Більше як сто літ стояла відтак Русь в схізматицькій неволі. Сей час був для руської Церкви страшним. Здирства, темнота, насильства, зіпсуте обичаїв — ось що завитало враз з відновленою схізмою.

Та вкінці глянув Господь Бог милосерним оком і на нещасливий, але побожний руський нарід.

При кінці шіснайдцятого століття післяв Бог на Русь кількох єпископів які поставили за ціль свого життя сполучити знов Русь з католицькою церквою. Сими єпископами були передовсім Іпатій Потій, єпископ Володимир-

ський і Кирил Терлецький, єпископ луцький. Вони то намовили слабосильного митрополита Рагозу і кількох інших руських єпископів, що сї з'їхали ся до Берестя в р. 1596 і тут проголосили унію (сполученє) Церкви руської з Римом. Від сего часу вернула руська (українська) Церква до св. єдности, в котрій за ласкою Божою одна часть руського народа помимо ріжких перепон, трудностей та покус, вірно і витривало і доси перебуває.

Не будемо тут малювати всіх борб, які руська Церков перед і по заключеню унії мусїла вести з ворогами і зносити пониження навіть тих, що повинні були її спомагати. Скажемо лише що діло унії мало перейти через огонь і воду, мало понести много кривд, перетерпіти много гонень, а навіть скропити ся проляною кровю, щоби видало сторичний плід.

Бо де не помагають представлення, науки, проповіді, там звичайно робить все кров.

На Русі мало було людей, котрі би зрозуміли слова Христа: "да вси будут єдино" і змогли за них твердо постояти. Велике діло з'єднення Русі замість помочи, — зі всіх сторін стрічало на перепони будьто в нещасній політиці Польщі, будьто в заїлості російської схізми, будьто вкінци в рівнодушности самих ісповідників з'єднення (унії).

З'єднане мусіло бути скріплене свідощвом крові.

Мужом що проляв свою кров за унію, се св. Пасафат, котрого жите хочемо осьтут коротенько представити. Він став ся для руської Церкви правдивим апостолом, отцем, опікуном і стовпом св. унії.

**

Іван (Пасафат) Кунцевич родив ся в Володимирі на Волиню около р. 1580; походив з убогої шляхоцької родини. Ёго отець Гавриїл був купцем. Мати, Маріянна, походила з родини урядничої. Обое були людьми чесними і побожними.

В дитиньстві удавав ся Іван з матерію до церкви св. Параскевії. Раз зробив на него велике вражінє вид хреста і він спитав матери про ёго значіне. “Се образ Бога-чоловіка — пояснїла мати — Ісуса Христа, Господа нашого, що зійшов з неба, аби відпокутувати за наші грїхи і спасти нас”. В тій хвили почув я — оповідає сам Іван — як би мені жарюча іскра впала на серце і переняла мене така любов до св. Церкви і її обрядів, що протягом 30 літ я не опустил ані одного дня богослуженя”.

Від сего часу Іван перестав бути дитиною.

Він запехав дитинячі забави, а вслухував ся в церковні пісні і богослуженя. Невдовзі післали его родичі до шкіл в місточку. В школі йшло ему легко. Передовсім віддавав ся науці язика церковних книг.

Вже тоді подивлялі всі повне чеснот і будуче жите молодого Івана. Ніхто однак не перечував високого післаництва побожного хлопчини. Родичі, аби запевнити ему будучність умістили его в Вильні в столиці Литви, у Яцка поповича, купця і мійського радника. Було се імовірно між роком 1595 а 1600. Там вишовняв Іван сумлінно свої обовязки, умів знайти час і на молитву і на читанє церковних літургічних книг.

Підчас побуту Івана в Вильні, коли, він мав 14 літ, зірвала ся велика релігійна туча на цїлій Русі. Причиною сего було получене руської Церкви з Церквою Римською на синоді в Берестю в р. 1596. Проти унії вступив гордий князь Острогський і збунтованим міщаньство, низше духовеньство, шляхта, простий парід та церковні брацтва. Насильно видирано з'єднення церкви, рабовано церковні маєтки, примушувано до прийнятя схізми.

Вильню, яко столиця Литви, ще більше загоріло сею борбою, бо до него зі всіх сторін з'їзджала ся схізматицька шляхта, збунтова-

на листах могучого Острогського. Всі, багаті церкви відобрано тут з'єднанням, а лише одну найбільшійшу церкву св. Тройці, при котрій остався митрополит з малим числом з'єднаних.

Тяжка се була хвиля для молодого, недосвідченого та неученого Івана. Єго найшли сумніви. Де знаходить ся правда? До котрої Церкви пристати? Іван удався о пораду і освічене до найліпшого радника — Господа Бога. Бог не опустив свого вибраного, освітив єго ум і він в одній хвилі пізнав правду, а разом в своїм серці почув велику відраду до схизматичської Церкви.

Від тепер знов наступила зміна в життю святого молодця. Пізнавши раз добре правду, витривало її держить ся і після неї уряджує своє життя. Щоденно спішить до церкви св. Тройці, в хорі радо співає, служить священникам до Служби Божої, украшає престолу, в потребі дзвонить, а вільні хвилі посвячує молитві, просячи Бога о з'єднання заблудивших.

В тім часі зазімає ся Іван з визначними людьми, як з ученим Греком Аркудієм, з митрополитом Рагозою, з молодим Рутским і иншими.

Ціль життя Івана на світі була вже досягнута. Світецька побожність доспіла, тому кли-

че его Бог до висшої побожности — в монастири, в чині. Іван постановив зістати монахом — і сеї постанови не покинув, хоч як его від неї деякі відмовляли.

В часі, коли Іван постановив посвятитися Службі Божій, Чин Василянський на Русі находив ся в повнім упадку. Більшість монастирів приняла схізму. Вправді деякі держали ся з'єдиненя, бо були під безпосередною власттю з'єдинених єпископів, але заховане уставів і обітів вже давно підупало. До скріпленя з'єдиненя і удержаня его на Русі треба було конечно і відновленя завмерлого чина. І тому Господь Бог посилав до него Івана, що мав привести Чин до давнійшого блиску і значія.

В р. 1604 просить покійно митрополита о прийняте і зістає радо прийнятим. Маючи 24 літ, прийняв монашу одежу і після звичаю змінив своє хрестне імя Іван на монаше Йосафат. Хоч се противилось правилам св. Василя, аби новик зараз на вступі до монастиря складав монаші обіти, однак Йосафат за дозволом митрополита зложив на початку свого чернечого життя торжественні обіти, хоч єще не відбув приписаної правилами проби.

Виленький монастир, де замешкав Йосафат, був страшно спустошений. В нім мешкали люди світські, котрі побіч монастира по-

будували собі доми. Всі добра монастира на-
ходилися в руках заряду, зложеного з лю-
дией світських. Сей заряд не тільки що не
добав про добро монастира, але один з філь-
варків загарив, а з другого скупі доходи від-
давав архимандриті.

Що гірше, не знайшов Йосафат в монасти-
рі провідника, котрий би показував ему доро-
гу, що веде до совершенства. Одиноким его
провідником був Бог, до якого Йосафат уда-
вався о поміч в довгих а частних молитвах.

Йосафат вибрав собі в монастири келію
вправді найубожшу, але за те найблизше
церкви і з сеї келії майже ніколи не виходив,
хіба до церкви на Богослуженє.

В хвилях вільних від молитви займався
Йосафат читанєм своїх улюблених книг цер-
ковних. З них чимраз більше пересвідчався
о правді віри католицької і утверджувався
в з'єдиненю; з них збирав собі докази на зби-
ване блудів схізми і робив собі записки, з
котрих пізнійше уложив книжку під заголов-
ком: "Оборона віри" і другу: "О хрещеню св.
Володимира." В сих книжочках доказує Йоса-
фат схізматикам, що Русь від самого почат-
ку навернення була в єдності з церквою Рим-
ською і узнавала завсїди першенство Епи-
скопа Римського. Докази, якими доказував
сї правди тимбільшої набирають ваги, що

виняті з книг, котрих і схізматики уживали при богослуженю. Крім сего читав Йосафат пильно життя Святих.

З своїм тілом обходив ся Йосафат як з найбільшим своїм ворогом. В уживаню їди не тільки, що був дуже уміркований, але часто по кілька днів не брав нічого до уст. Страв уживав простих і пісних. М'яса не їв ніколи від коли вступив до Чина; риби дуже рідко. Через пять літ пив лише воду. Місто полотняної сорочки носив на собі остру волосінницю, що відалась в його тіло. Не скидав її ні коли, ані в день ані в ночі.

Постіль його була так нужденна, що й жебрак не хотів би на ній спати. Опоясував ся дротяним поясом, котрого острі кінці звернені до тіла, тее нераз глибоко ранили. Крім того уживав еще бичів, котрими так сік своє тіло, що каплі крови, мов роса вкривали підлогу в його келії.

Йосафат будучи чистим і невиним серед тільки небезпеченств на світі, ще найбільшим став любителем сеї ангельської чесноти в нашім житю. Так полюбив сю чесноту, що після свідоцтва одного з його приятелів, не образив св. чистоти від самої молодости ні словом, ні ділом. Всі цінили й поважали Йосафата за сю чесноту.

Се побожне жите Йосафата звернуло на

себе незадовго очи не тільки монахів, але й свіцьких людей. Много знатних осіб приходило до монастиря щоби побачити святого молодця та з ним поговорити. Однак ті ознаки поважання, які оказували йому посіщаючі, не подобались покірному Йосафатови. Тому опустив він свою дотеперішню келію, а перенісся до більше україтої каплиці св. Луки. Уставивши тут свій столик, віддає ся своїм улюбленим занятям. Молить ся, читає, учить ся в день, а в ночі ходить на кладбище і після свого звичаю бичує, знущає ся над своїм тілом.

В тім часі монахів, відадних щиро св. Унії, було небогато, а й ті були вже людьми старими, якими годї було що починати. Тому старає ся Йосафат о нове покоління монахів. Знайомих собі хлопців заохочує то словами, то самим приміром житя, щоби вступали до монастиря. Побови зачали вступати молодці доброї волї, щоби бути товаришами Йосафата в монашім житю. Вже в році 1607. пятьох молодців приняло в церкв і Пресв. Тройці Чернечу одїж св. Василїя.

Між ними був також приятель Йосафата, дуже спосібний, вихований в Римі, учений і многообіцюючий молодець Велямин Рутський.

Спільно з Рутським взяв ся Йосафат до пра

ці над відновленем Чина. Рутський вніс до Чина глибоку науку, знайомість світа і його відносин, відомости о житю аскетичнім західних монахів, сильну і непохитну волю, котра не знала ніяких перепон.

Йосафат світив аскетизмом східним, привязенем до свого обряду, великим умертвленем, ангельською неповинністю і другими монашими чеснотами.

Будучи одної думки і одного серця взаїмно взяли ся до найважнішого діла, то є до плеканя монашої молодїжи. Рутський обучав монахів в науці віри і стремліню до совершенства, учив їх латини і руського; Йосафат учив любити Богослуженє, обряд і монаші чесноти, котрих був живим приміром. Монастир був знищений, не було де подїти більше монахів, тож Рутський жертвував свою батьківщину на відновлене монастиря. Незадовго вже вісім монахів могло вигідно мешкати в монастирі Пресв. Тройці.

В тім часї став Йосафат діяконом, мав отже обовязок проповідати слово Боже і помагати священникам в праці над спасенем людських душ. Від тепер частїйше виходив на місто, сходяв ся з простими людьми, обучав їх в перших правдах віри, ласкавими словами приводив до покаяня, а привівши до церкви св. Тройці, просив священників, щоби їх спові-

дали. З схізматиками провадив розмови о церкві, о насліднику Петровім, о лучности церкви руської з римською від початку наверхня Руси, а даючи їм на все докази з книг, яких і вони при Богослуженю уживали, дуже часто приводив їх до того, що вирікали ся схизми і та ставали ревними католиками. Мала громадка з'єдинених чимраз збільшала ся і крила ся під крилами церкви Пресв. Тройці, що тепер стала осередком з'єдиненя.

Лютило се схізматиків, що ненависне з'єдинене щирить ся; гнів їх був тимбільший, що церков Пресв. Тройці, будучи давнійше церквою брацтва ставропігіяльного, котре завсїди так ворожо було для з'єдиненя успособлене, тепер мов би їм на перекір сала ся жерелом з'єдиненя. Старали ся за помочию світської власти відобрати сю церков, та се їм не удало ся.

Мали еще иншу причину схізматики, що так добивали ся о церков Пресв. Тройці; їм ходило о се, щоби позбути ся нового покоління Василіян, ведених через Рутського й Йо-сафата; вони перечували добре, що се будучі борці независимого їм з'єдиненя. Тому їм так ходило о здушене сего дїла зараз в завязку. Коли їм се не удало ся зробити правно, постановили підступом заволодіти церквою.

На чолї заговору станув архімандрит Чин-

чило, чоловік безхарактерний і скритий схізмати́к. Він вислав Рутського з монастиря будьтоби за якоюсь великою орудкою десь о 20 миль від Вильна, а в тім часі старав ся намовити Йосафата до схізни. Та се йому не вдало ся. Ніще не помогли ні просьби, ні підлещування, ні обітниці: Йосафат остав непохитний. Сінчило розлючений тим, що його післанництво не повело ся, ударив Йосафата в лице. Йосафат зніс-сю обиду спокійно і нікому про се не розповідав.

Єще иншого способу вхопив ся архімандрит. Він приказав Йосафатови вислати всіх монахів до Рутського, яко їх учителя. Думав, що коли не стане товаришів, то йому скорше удасть ся наклнити Йосафата до схізни, а крім сего мав вже инших схізматицьких кандидатів, що мали сейчас заняти місця, як тільки ученики Рутського від'їдуть. Йосафат сейчас вислав післанця за Рутським так, що вечером, як вернув архімандрит до монастиря, Рутський був уже між своїми учениками.

Рутський і Йосафат пізнавши з того всего стремліне Сінчила до схізни, удали ся листовно до митрополита, що тоді перебував в Варшаві. Митрополит не могучи сейчас вернути, а заразом сам без процесу усунути Сінчила, зробив Рутського завідателем своєї ми-

трополії на Литві, приказуючи йому шильно глядіти на проводирів схізми. Крім сего віддав заряд дїбр монастирських Рутському.

Як велике поважане мав Йосафат у схізматики і як їм ходило о приеднане його для своєї справи, видно з того, що хоч їм проба два рази не удала ся, постановили ще третій раз самі міщани вплинути на Йосафата. Вони знадили Йосафата до одного міщанського дому і тют вперед просьбою а відтак грозьбою старали ся його приеднати до схізми. Та всьо надармо.

По неудалім заговорі ще більшою ненавистю загоріли схизматики. Доки мали надїю перетягнути Йосафата на свою сторону, вино сили його під небеса, вихваляли його святість, побожність, покору, чистоту, привязане до обряду; говорили, що слїди його цїлували би як би він до них прилучив ся; але тепер, стративши надїю переломати його непохитність в привязаню до святої католицької церкви, люто над ним мстили ся. Денебуть на містї показав ся, кидано на него камінем, болотом, обсипувано градом проклянів; давано прізвища: неука, зрадника, відступника, облудника. Йосафат не смутив ся тим, а противно, тїшив ся, що може зносити для Христа і з'єдиненя ті малі терпіння.

Лице його лише тоді залляло ся слезами.

коли довідав ся, що Сінчило зібравши в одній з виленських церков священників, прилюдно вирік ся з'єдинення, відмовив дальше послуху митрополитї і піддав ся царгородському патріярсі.

Тимчасом Йосафат далї поступав в свято-сти й науцї і так готовив ся до будучої борби. З природи обдарений великими спосібностями, був бистрий в понятях здоровий в судах. Письма, що по нїм остали є доказом того. Память мав так велику, що, як пише його жителнсець, що раз почув або прочитав, то на завсїди в нїї зіставало мов на мраморі вирите.

В триїцятім роцї свого життя, а в пятім по вступленю до Чина, зістав Йосафат через Митрополита Потїя поставлений на священника.

Дотеперішна його праця була більше приватна, тепер почав прилюдно з проповідницї збівати блудну науку схізматиків. Докази о правдї св. католицької віри найбільше наводив такі, що схізматиків найлїпше переконували, то є, брав їх з науки св. Отцїв східних і з книг церковних, яких схізматики також уживали, а ніколи над ними не застановляли ся, не розуміли їх. Підчас його проповідий церков св. Тройцї була переповнена, бо не тільки приходили вірні, щоби утвєрдити ся

в вірі, але також і схізматики ведені цікавостю.

Спосіб проголошування наук був так переконуючий, живий і ясний, що і найпростіший чоловік міг зрозуміти. Всі, знаючи Йосафата і його минувшість, чудувалися, звідки набрав такої науки. Схізматикам видячи, що багато людей пересвідчених його науками вертає до Унії, висилали проти Йосафата найліпших своїх бесідників і богословів, та саме отворене уст Йосафата вистарчало, що виходили завстиджені. На кожну їх закид мав готову відповідь, на кожду трудність готове розв'язане.

Та ся ревність оказувала ся не лише на проповідництві і в диспутах з схізматиками; її було всюди видно. Його розкошию було учити простий нарід, запущений через схізматицьких священників так, що багато находило ся і таких, котрі не уміли і Отченашу, не говорячи о інших молитвах і правдах. Ходив проте по вулицях, домах, плозах, пасовисках і всюди поучував головніших правд віри, конечно потрібних до спасеня.

Наслідки праці св. Йосафата були великі, нарід громадно вертав до св. єдности, багато з міщанських родин наvertsало ся. Всіх потягав своєю ласкавостію, котрою відзначають ся лише святі душі. Коли нераз жартом ска-

зав до котрого з схізматиків: “і ти навернеш ся,” то пізнійше за ласкаю Божою ставав католиком. Не уміючи собі порадити, схізматицькі священники заказали своїм підданам не тільки бувати на наука Йосафата, але також з ним орзмовляти. Католики з радістю називали його “бичем схізматиків,” а схізматики дали йому прізвище “душехвата” і старали ся ріжними способами підкопати його вплив.

Праця його не обмежалась на самих схізматаках; з неменшим жаром заходив ся коло скріплення віри і християнської моральности з’єдинених. Передовсім старав ся о те, щоби вірні як найчастійше приступали до тайни покаяня. Сам сповідав цілими днями в церкві, а коли всіх пересповідав, сіішив на поля, пасовиска і тут заохотивши до сповіди, сідав на першій лїпшій камені і слухав сповіди. Коли сам не міг собі дати ради, ішов до других священників і зі слезами просив їх щоби помогли бідним грішникам.

Де ходило і спасене душ, Йосафат був першій. Ходив по вязницях і навертав злочинців. Радо сіішив з духовною потїхою засудженим на смерть і доти їх не опускав, доки душі їх не віддав в руки Г-а Бога. В шпиталях услуговав хорим, перестелював їм ліжка, подавав страви і ліки, перевивав рани, сповідав

і подавав їм святе Причастіє. Як тільки довідав ся о яким хорім в місті або на передмістю, сейчас до него ішов, не зважаючи ні на заразливність хвороби, ні на сморід, ані на віддалене.

Св. Йосафат, відколи зістав священиком, як тільки позваляв на се церковний устав, щоденно відправляв Службу Божу. До кожної Служби Божої приготовляв ся бичованем, умертвленем і св. сповідю. При Службі Божій так був перенятий своїм урядом, так скуплений, що ставав мов би ангелом.

Мимо так численних занять над спасенем ближних, не опускав своїх монаших праць. В зимі вставав о годині третій, а в літі о другій. По бичованю і молитвах будив братію; в хорі сам не співав. Сам займав майже усі монастирські уряди і був душею монастиря. Здавало ся, мов би з побільшенем праці збільшав ся і час, хоч і не занедбував своїх обовязків священичих і монаших.

Серед всіх тих праць і санянь не бачив його ніхто зажуреного. Веселість ціхуюча святих, ніколи його не опускала, а ще і другим уділяла ся. Всі, що приходили до него, виходили потішені, і то не лише католики, але і схізматики. Лице блестіло надземською радостію, котрої причину можна було знайти лише в неустаннім полученю з Богом. Радість яс зма-

гала ся, коли хто покидав схізму, а вертав до єдності.

В тім часі з'явив ся на Руси Мелетій Смотрицький, великий ворог з'єднання, а з окрема св. Йосафата. Смотрицький виховував ся в академії князя Острожського, відтак у Єзуїтів, а вкінці заграшицею. Його виховали в великій ненависті до католицької Церкви. Смотрицький був високо учешим чоловіком, а при тім посідав великий талан бесідничий і писарський. Він був налкий і несталою характеру. Між схизматиками мав велику повагу, вплив і значіне.

Тімчасом число учеників св. Йосафата множило ся; чимраз більше молодіжи прибігало під його провід. Треба було подумати о нових монастирях, бо в монастирі св. Тройці не стало вже місця.

Бог поміг в сїм ділі. Один пан подарував Йосафатови монастир в Битеню. В сїм монастирі став св. Йосафат ігуменом.

Незадовго другий дім отворив ся монахам. Недалеко Битеня жив побожний чоловік, хоч схизматик, Іоан Мілешко. Він пізнавшись з Йосафатом, пересвідчив ся о блудах схізми і став ревним католиком. З вдячністю за своє навернене жертвував Йосафатови село Жировиці, де находив ся чудесний образ Пр. Діви Марії.

Прибувши до Жировець, св. Йосафат виставив монастир враз з будинками, розширив церков, заосмотрив її у всі потрібні річи і запровадив порядок в відправлюваню Богослуженя.

Від часу, як св. Йосафат замешкав в Жироницях, місто се стало ся славним на цілу Литву. Досить сказати, що при тім чудеснім образі до 30 умерлих воскресло, не згадуючи о інших чудах. Наслідком тих чудес було те, що Папа Венедикт XIII. післав золоту корону, котрою укороновано сю ікону (в 1730) році.

Св. Йосафат так само як і в Вильні і Битеню, так і тут проповідав, катихизував, сповідав та своїми розмовами навертав еретиків та схизматиків до з'єдиненя.

Коли так св. Йосафат трудив ся в Битеню та Жировицях, помер між тим митрополит Іпатій Потій. На його місце зістав покликаний Йосиф Рутський. Зіставши митрополитом, мусів Рутський покинути архімадрію виленську. Когож мав на сю гідність покликати як не Йосафата? Хотяй Йосафат в своїй покорі опирав ся сему іменованю, Рутський приказав йому її прийняти. Зі смутком опускав Йосафат монастир жировський, але Бог потішив покійного мужа.

Хто опише його радість, коли вернувши

до Вильна, побачив в отруженню 60 монахів, котрі мали бути борцями за справу з'єднання. Недавно тому, бо всего 10 літ назад, сам один він молив ся о сповнене свого задушевного бажання в своїй опущеній келії. Тепер смілійшим окомо міг споглядати в бдуучність бо бачив, що його діло, то діло Боже, а діла Божі не гинуть.

Зі звичайною собі ревністю взяв ся до розширення монастиря. Обильно прливучі милостині від многих його приятелів вкороці обновили і розширили монастир так, що всі могли вигідно мешкати. З новою гідністю при було йому ще більше праці і покори. Маючи при собі самих молодих і ще недосвідчених монахів, сам майже мусів сповняти і найвищі і найнижші уряди. Сам був наставником новітків і проповідником і господарем і економом. Сам після свого звичаю будив братію, сам розносив в зимі в океліях світло, сам дзвонив, сам відчиняв монастир і церков, сам в хорі услугував і співав, сам давав науки і наставлення новикам, сам з ними роби розважання. Поза монастирем, як звичайно, сповідав, посіщав хорих, давав науки монахиням, провадив релігійні розмови з схізматиками, хадив по вязинцях, спомагав убогих. Все те ділав з так погідним лицем і веселим серцем, мов би ті праці не були трудами, але нагоро-

дою за труди. Дійсно, хиба чудом се треба назвати, що один чоловік, мимо слабого здоровля, так многих занять і умертвлень, так довго міг працювати для слави Божої і добра ближніх.

Хоч тільки мав праці і був архімандритом, однак в нічим не шукав ні виїмків, ні полекші. Убирав ся, жив, їв, коли не так як другі, то завжди підлійше, а ніколи ліпше.

Всіх любив він цілим серцем, однак більше старане мав для тих, що віддавали ся наукам. Дуже часто сам заступав їх в монастирських працях, щоби лишити їм більше часу до науки.

З братьми, котрі в дечім провинили ся, обходив ся з великою лагідністю.

Ціхою вибраних Божих є велика любов до убогих. Сю чесноту мав св. Йосафат розвинену в великій степені. Будучи лише священником, був він ревним опікуном убогих; тепер став ся їм правдивим вітцем. Громадно ходили за ним бідаки, забігали йому дорогу і представляли свої потреби; для кожного знайшов він пораду, потїху і поміч. Кілько міг, тільки кормив їх з монастирської спіжарні, бо сам ходив по богатих домах і просив милостинї для убогих, а потім її розділював поміж них. Наколи котрого дня не міг спо-

могти убогих, то зараз було пізнати по його лиці; бо воно бул сьогодні сумне.

Йосафат, як сам був святим, так і своїх підданих і товаришів в житю чернечім провадив до святості. Можна би навести цілий ряд світлих і святих мужів, що виховали ся в школі Йосафата.

Як архімандрит, навернув св. Йосафат дуже багато знатних родин до католицької Церкви. Також заходанм св. Йосафата поволи ціле майже місто Вильно враз з околицею вернуло до віри католицької; схизматиків осталось невелике число, а і ті, що остались, не сміли висунити проти святого. Праця осафата була тут з добрим успіхом вже укінчена, тому покликуює його Господь Бог на висший уряд, даючи йому запусілу землю, щоби обробив її своїми трудами і скропив своєю кровію.

На архієпископськїм престолї в Полоцьку засїдав Гедеон Брольницький, девятьдесятьлітній, немічний старець. Через недостаток надзору поміж духовенством вкрали ся многі надужитя, з котрих користали схизматики і чимраз більше ширили свою ересь. Унїя поступенно упадала. Бачив сей упадок полоцької дієцезії митрополит Рутський і за дозволом римського Папи дав старенькому архієпископови помічника з правом наслідства

по його смерті. Хтож був гіднійший і спосіб
пійший на се становище, як не св. Йосафат?
Йосафат о увільнене з сего достоїнства, ви-
мовляючись своєю нездібністю до так висо-
кого уряду. Митрополит не зважав нї на сле-
зи, нї на просьби, але під послухом приказав
їому прийїмити сю гідність.

Всі, що знали св. Йосафата, тїшилися з то-
го іменованя і дякували Господу Богови за
той вибір, маючи надїю, що він много причи-
нить ся до розширення слави Божої.

Дня 12. падолиста 1617 року митрополит
враз з другими єпископами посвятив Йоса-
фата на єпископство вітебське з правом на-
слідства на полоцький престол. Сей день бла-
гословили католики, а проклинали схізмати-
ки, мов би перечували, що в шість лїт піз-
нїйше в той сам день і в ту саму недїлю він
приїме мученичий вінець, а вони будуть той
день проклинати, що вони стали катами свя-
того.

Коли святїй Йосафат виїздив з Вильна,
цїле майже місто збігло ся до церкви св.
ТроїціТроїці, щоби попрощати свого добро-
дїя. Всї присутні плакали, мов би се був по-
хорон св. Йосафата.

Полочане, довідавшись о своїм новім вла-
диці, одні тїшили ся, другі знов лихослови-
ли сей вибір. Коли злизив ся час відїзду, ка-

толики упереджені відомостию о його святости, ревности і любові, постановили як найторжественнійше приймати свого пастиря. Схізматики же і заушники старенького архієпископа лютили ся, видячи, що з його пдиїздом випадає їм з рук і власть і добра полоцького архієпископства і вже тепер бунтували парід проти Йосафата, розсіваючи всюди вість, що він хоче завести латинську віру.

І дійсно, величаве було приняте і вїзд Йосафата до міста. Полочане ще не бачили такого торжества; подібне тому мали побачити шість лїт пізнійше, але в інших обставинах.

Сеїчас по торжествах, удав ся Йосафат до старенького архієпископа. Знав добре, що не удже радо прийме його архієпископ, бо без його волї зістав Йосафат назначений на помічника, але покірний муж хотїв і сю прикрість знеести. В короткій розмові зі стареньким і здитнілим архієпископом, освідчив йому, що від тепер стане для него сином.

І св. Йосафат додержав сеї обітницї. З початку підюджуваній Гедеон неприхильне обходив ся з Йосафатом. Не зражав ся таким поведенем Йосафат, але працював в церкві як звичайний священник, оказуючи при тім уяглість і сиївську любов Гедеонові. Поволи своєю терпелівістю, лагідністю і поведенем ріжних услуг так зєднав старця, що не тіль-

ки дозволив св. Йосафатови рядити епархією, як йому подобало ся, але ще й полюбив його як рідного сина, сповідав ся у него часто і на його руках віддавав Богу свою душу. Повен синівського привязання справив Йосафат свому архієпископови величавий похорон.

По смерти Гедеона став св. Йосафат самостійним архієпископом. Цілий тягар заряду, а разом відновлене обширної епархії спав на його рамена. А був се тягар не малий, бо через недогляд і непорядність свого старенького попередника, многі блуди треба було усунути. многі зробити реформи так внішнього вигляду як і внутрішнього житя в епархії.

Найперше взяв ся Йосафат до упорядкування свого дому. Лїнивим, неспокійним, неповздержливим виповів місце в палатї. Всюди запровадив ощадність, працьвитість, мірність. Лише на співаків церковних не щадив видатків, знаючи, що наш обряд стоїть на хорошім співі.

Священикам, що були при його палатї, приказав щоденно правити Службу Божу і учити ся богословських наук.

Зробив також порядок з своїми добрами. До заряду тих дібр вибрав собі урядників вірних собі, лагідних та справедливих і приказав їм по людяному обходити ся з піддани-

ми. Через те всі піддані дуже полюбили св. Йосафата.

Прийшовши до порядку в своїй палаті, свернув Йосафат свою увагу на дома Божі. Хоч його каса була майже пережна, однак спускаючи ся на Провидіне Боже, взяв ся зараз до відновлення церкви в Полоцку і в короткім зглядно часі своїм коштом її відновив і привів до прадиного блеску.

Крім церкви св. Софії в Полоцку, побудував св. Йосафат в менших містах, як Вітебськью, Орші і інших місточках та своїх добрах много церков, інші знов відновив, інші понаправляв, всюди заводячи лад, харність і приличність.

В часі війни з Москвою много дібр владичих і церковних пропало, опинило ся в руках світських людей. Всіми силами старав ся св. Йосафат неправно зібрані добра звернути церкви. Коли переконав ся, що якесь добро напевно є церковним, не уступив доти, доки його не відібрав. Тим способом відібрав майже половину церковних дібр. Річ зрозуміла, що за сю дбалість о церковні добра стрічала його з боку схизматиків ненависть, очернення, бо навіть наставанє на його житя.

Дальшим ділом св. Йосафата була відова духовенства. Тодішне руське руховенство було удержуване в невіжестві. Вихованє його

не відбувалося так як тепер, під оком єпископа в семінаріях, але доконувалося в хаті о. священика. Видячи сей недостаток богословського образования видав св. Йосафат обширний катехізм, роздав всім своїм священикам, приказав його виучити ся і зложити з него іспит. Дальше видав св. Йосафат для свого духовенства правила, котрі стреміли до віднови священичого життя після приписів соборів.

Для піддержання духа певности, в духовенстві постановив св. Йосафат щорічні скликувати в своїй єпархії синоди.

Повагу руської церкви підкопувала тоді бутна шляхта, що згідно обходила ся з руським духовенством. Св. Йосафат не міг сего стерпіти і заказа слухати бутної шляхти.

Тим способом поволи духовенство чимраз більше підносило ся не лише під оглядом відомостей, але також і в повазі у людий.

Рівночасно працював св. Йосафат ревно над наверненем схизматиків. Часто з ними сходив ся, розмовляв о Церкві і вірі, часто на проповідниці збивав їх блуди. Для більшого образования видав книжочку: "Оборона віри," в котрій доказував правди католицької віри. Приказав також з латинського язика переводити на руське книжки, що відносили ся до єдности. Тим способом св. Йосафат при-

вернув католицькій Церкві майже цілий Полоцк, много шляхти, ще більше міщан, та велике множество простого народу своєї єпархії.

Схізматики нерозумно робили св. Йосафатові великі кривди, він показував їм завсідню любов. Схізматиків любив, але для самої схізми не було у него пощади; Всюди проти неї виступав на проповідях, усував схізматицькі книги, не давав схізматикам церков, священників приклонних схізмі видаляв з своєї єпархії. Звідсе то пішло, що прогнані священники переходили на схізму і нарікали відтак, що Йосафат переслідує і гонить схізматиків. І тому ще і тепер схізматики та приклонні схізмі люди несправедливо називають св. Йосафата гонителем.

Зіставши архієпископом св. Йосафат не тільки що не змінив свого строго-аскетичного життя, але ще більше теєж заострив. Монахом жив на світї, монахом був в Чинї, монахом остав на престолї. Особлиwsze набоженство мав св. Йосафат до Пречистої Дїви Марїї. Найбільше любив молити ся перед її образами. Пречистїї Дїві жервував усі свої умертвленя, ношене волосїнницї і бичованя.

Для всїх мав він правдиву любов, але найбільше показував її убогим, які відходили від него завсїди потїшені і споможені. Дальшими

чеснотами св. Йосафата були і тепер послух своїм настоятелям (митрополиті) і глибока покора.

Ворогам своїм завсїди прощав провини, а за кривди, які йому робили, відплачував ся добродійствами.

О нічо так не старав ся як о чистоту совісти і через те сповідав ся майже перед кождою Службою Божою.

Серед такого житя провів св. Йосафат три літа. Його праця видала хороші овочі, всюди настав спокій, єдність приймалась, побожність росла. Здавало ся, що схізматики стративши свою силу, залишуть нерівну борбу з уніятами.

Однак діявол не спав. Він наслав на нещасну Русь нову бурю, котра мала захитати Русю до самих осов.

Було се року 1620. З Москви вертав Грек Теофан, ерусалимський патріярха. По дорозі, на запрошене козацького гетьмана Конашевича, вступив він до Київа, де козаки і всі схізматики прийняли його зі всякою величавістю. Теофан на просьбу схізматиків висвятив на всі столиці, заняті з'єдиненими владиками і митрополитою, схізматицьких єпископів. На митрополита призначив загорілого схізматика Йова Борецького, на престол Полоцький Смотрицького і т. д.

Обурили ся всі на ту смілість турецького шпігуна, яким був Теофан, що відважив ся сам без призову короля, без співучасті других владик повисвячувати нових єпископів. Однак діло було вже сповнене. Король мусів мовчати, бо якраз Туреччина виповіла Польщі війну, а до війни потрібні були козаки...

Висвячені через Теофана єпископи старали ся всіма способами збунтувати вірних проти законних пастирів, щоби могли самі як найкрасше засісти на їх престолах. З'єднене ще не було укріплене, нічо отже дивного, що могли ошукані пустими обіцянками, ставали схізматиками і виступали проти своїх пастирів.

Найрешітливій в бунтованю був Мелетій Смотрицький, призначений Теофаном на престол полоцький. По цілій єпархії розіслав він вісти проти св. Йосафата, називаючи єго зрадником Русь, паністою і єретиком.

Злоба далеко скорше ширить ся, як чеснота, блуд більше находить прихильників, як правда. Так стало ся і в єпархії полоцькій. На голос Смотрицького всі майже міста повстали проти Йосафата. Простий парід повіривши ложні і очернюваню, тисячами відступав від свого законного пастира. Схізматики до того степеня підбунтували всіх проти св. Йосафата, що раз в Полоцьку, в ратуши, святий лед

ви уїшов смерти з рук розюшеної тевги.

Помимо однак небезпеченства, яке грозило його життю, св. Йосафат не укривав ся, ані не шукав пімсти на своїх ворогах, ані не допомагав ся о слушну кару. Противно, він оказував їм ще більшу доброту і любов. Де тільки котрого з них здибав, розмовляв з ним ласкаво і запрошував до себе як приятеля. Тим способом потягнув до себе і навернув до унії головного бунтівника Івана Терликовсько.

І так, хоч се був час так ворожий св. Йосафатови, хоч так много навернених повернуло знов до схізми, однак св. Йосафат тим не зражав ся, але безвпинно всіх покликував до єдності.

І справді, при розсудній а ревній праці св. Йосафата Полоцк вертав поволи до єдності. Бачучи се схізматики, ще більшою загоріли ненавистю до унії, а передовсім до св. Йосафата. Де тільки могли, всюди його обчернювали, докучали, зневажали ан улицях, площах процесіях, зборах... За всяку ціну хотіли позбути ся Йосафата.

Найбільше ненавиділи св. Йосафата Вітебщане. Від обнятя ним владичого престола, вони ніколи не були прихильниками з'єдненя... Св. Катерина добре запустила тут своє коріне так, що і ревна праця св. Йосафата не

змогла його вирвати. Збунтовані через схізматикив ще в січні року 1621 виповіли прилдно послух Йосафатови, а узнали за свого епископа Смотрицького. Поспішив до зблука них овець добрий пастир; але ледви з житем міг утечи з посеред розлючених схізматикив.

Щоби заслонити свої насильства, яких допускали ся на католицьких церквах і священниках та уникнути належної їм кари, зібрани ся схізматицькі проводирі з Полоцька і Вітебська та написали жалобу до польського короля на св. Йосафата. Представили в ній св. Йосафата, яко причину всіх бунтів, бо їх невинно гонив, карав і над ними знущав ся. Повірили сему обчерненю декотрі з польських панів неприхильних з'єдненю, а також і королівський канцлер Лев Сапіга, що много добра в своїм житю висвідчив з'єдиненій Церкві. Сапіга писав навіть до св. Йосафата листи, в котрих повтаряє всі закиди схізматикив. Та Йосафат відповідаючи йому збиває основно ті всі закиди як неправдиві і виказує наглядно свою невинність. Що відповідь і оборона мусіли переконати Сапігу, можна вносити з того, що Сапіга був завсіди почитателем св. Йосафата, много добра зділав для руської з'єдиненої Церкви, а по мучеництві св. Йосафата став месником його смерти і украв убійців без пощади.

Що закиди і обчернення св. Йосафата були неправдиві, на се маємо свідоцтва людей, що св. Йосафата найліпше знали і заєдно при нїм були. Всї вони одноголосно свідчать о непорочнім та святім житю Йосафата. Такими свідками є: Дягилевич, архідіакон Доротей (наочний свідок всіх борб св. Йосафата з схізматиками), Емануїл Контакузен, (що про жив з св. Йосафатом 13 лїт) шляхтич Михайло Тишкевич, сповідник св. Йосафата, о. Косинський та радник полоцький, схізматик Іван Ходига.

Всї ті свідки складали свої зізнання під присягою, прилюдно, перед комісією до того визначеною, на тїм місци, де св. Йосафат жив і працював, в тїм часї, коли ще всї памятали св. Йосафата і його працю. Всї одноголосно хвалили святого і ані один голос не знайшов ся з якимсь закидом проти него. Противно, схізматики не можуть навести ані одного доказу на потверджене своїх обчернень.

А чому ж ненавидїли і обчернювали св. Йосафата?

На се відповідає знов один наочний свідок: “Йосафат не дав нїякої причини до тої ненависти схізматиків; гнїв їх до Йосафата був гнїв релїгійний; причиною його була ненависть до єдности з римським престолом.”

Михайло Тишкевич кає, що самого Йоса-

фата називали схізматики святим і тільки з ненависти до унї його переслїдували. Нераз можна було чути противників як говорили: “Коби Йосафат хотїв перейти до нас, ми би його обсипали золотом і почитали як ангели з неба.” Навіть жиди називали його вітцем і говорили, що Йосафат почитає одного Бога, вповняє заповіді, що жите його є без скверни, чисте і примірне і що як би він не пішов до неґа, то хто міг би мати надїю, що там дістане ся.

Отже супроти таких ясних свідоцтв нічо не значать несправедливі обчернення давних і теперішних схізматиків, котрі намагають ся брехнею зменшити славу святого Йосафата.

Серед тих всїх терпінь, гонень і обчернень не упав св. Йосафат на дуся, але працював над розширенем св. з'єднення. Господь Бог благосовив його працю, посилав потїху, навертаючи серця закаменїлих схізматиків, наче хотїв сї кривди, які робили схізматики, йому нагородити. В тім часї навернув св. Йосафат: шляхтича Сороку (кальвіна), жінку полоцького воеводи Теодору Зеновичеву (загорїлу схізматичку) і много инших.

Сїми наверненими потїшав Бос свого вірного слугу, приготовляючи його до тих терпінь, які незадовго мали на него власти.

Ненависть і заїлість схізматиків зглядом

св. Йосафата неустанно замгала ся. По всіх містах і місточках зроблено заговори на його жите. Бачив те все святий і о нічім не думав, як тільки о смерті. Найгорячішим його бажанем було віддати своє жите за святе діло з'єдиненя. Не утїкав від смерті, але радше за нею тужив. До послїдної хвилї вистивав мужно на своїм становищи, не тратячи з перед очий свого післанництва.

Найбільше прикростей зазнав св. Йосафат в Витебську. Витебщани видячи, що польське правительство є байдужне на їх поступки, чим раз більше ставали смілійшими і зухвалійшими супроти св. Йосафата і його служби. Коли котрий з владичої служби показав ся на місті за орудкою, кидали на него болотом, камінями, патиками, били і калїчили. Нападали на св. Йосафата прилюдно на процесіях і по церквах.

Та не тільки св. Йосафата гонили і ненавидїли схїзматика; ся ненависть вернула ся і на з'єдинених. Не досить їм було, що видирали церкви з'єдиненим, проганяли їх священників, щоби наситити свою ненависть, то ще проливали невинну кров. І так замордовано тоді двох Василїян Ахремовича і Руткевича, двох священників з Київа з бурмістром Батаїєю і багато інших.

Видїв св. Йосафат, що вже зближає ся час

для него пожаданий, що вже не довго мав чекати на свою смерть, тому з об'їздки по своїй епархії повернув до Полоцка, щоби дати послїдні розпорядки. Тут приходило до него много прихильних осіб і просило, щоби ся мав на бачности, бо всюди грозить йому небезпеченство житя. На се відповів їм весело святий: “Бажаю бути розв'язаним і бути з Христом.”

До Палацка чимраз частїйше доходили вісти, що Витебщани постановили проляти кров свого владики; Не зважаючи на те, заповві св. Йосафат при кінци листопада свій відїзд до Витебска.

Як тільки ся вість розїйшла ся, зі всіх сторїн поспїшили до Йосафата значнїйші личности, урядники, доохрестна шляхта та приятелї і молили його, щоби відложив свій відїзд до того міста. Всї просьби, представлення і благання оказались даремними. Св. Йосафат всїм постїйно відповідав: “Смерти не лякаю ся. На мучеництво я готов, коли тільки єсьм гідний, щоби віддати своє жите за Бога.” Шляхта жертвувала ся відпровадити владику до Витебська і там його сторожити; та св. Йосафат подякував їй за сю жертву.

Перед віуїздом просив свого сповідника о. Хмельницького, щоби припилънував викінчення гробу, котрий вже давнїйше казав собі

приготовити по правій стороні престола в своїй престольній церкві. Коли в кілька днів перед семртію сповідник доніс святому, що праця коло гробу вже укінчена, Йосафат дуже тим утїшив ся. Маючи вже всїдати до повозу, потїшив службу, що плакала і була за-тревожена такими словами: “Коли те стане ся в Витебську, то тільки я згину, кромі мене ніхто инший не умре.” Се пророцтво сповнило ся. При вбійстві св. Йосафата ранено вправді дуже тяжко також і отирьох з його служби та всі вони прийшли відтак до здоровля.

З плачем і зойком попрощав свого пастиря Полоцк. Щасливо прибув Йосафат до Витебська і хоч ціле місто кипіло злостію і ненавистію до него, він спокійно взяв ся до своєї праці, мов би не він був предметом сеї заїлости. Годив погніваних, поучав, сповідав, правив Богослуженя. Хотїв святий Йосафат упімнути своїх підданих і привести до опам'ятаня. Та на закаменїлих грішників нема

Вже давно зробили Витебщани заговор на жите св. Йосафата. Треба було знайти якийсь позір, котрим можна би було покрити злочин. Ще перед приїздом святого до Витебська ухвалено на однім з міських засідань зневажити владичу службу, а коли владика уїме ся за ними, тоді явно напасти на пала-

ту і сповнити своє діявальське діло. Так і стало ся.

Як тільки по приїзді владики служба показала ся на місті або вийшла де поза палату, схізматики зневажали її, грозили, били і кидали каміннями. Св. Йосафат упімнув і просив своїх слуг, щоби зносили всі кривди і терпеливо заховували ся спокійно. В таких обставинах пережив св. Йосафат зі своїми слугами в Витебську дві неділі. Задовго однак було йдати схізматикам; постановили проте чимскорше поповнити свій злочин. Дня 11. листопада в суботу зібрали ся ще раз до ратуша і постановили не відкладати дальше, але слідуєчого дня в неділю напасти на палату і убити зненавидженого владику. Схізматицький священник Ілія мав доуачти службі Йосафата, а колиб служба його за те побила або увязнила, тоді на даний з ратуша знак постановлено ударити у всі дзвони, а нарід мав громадно упасти на палату.

Ще й сонце не підвело ся, як св. Йосафат пішов (в неділю, дня 12. падолиста) до церкви на утренью. Коли владика ішов до церкви, Ілія вже був перед палатою і сейчас почав зневажати Йосафата; святий спокійно удав ся до церкви. Ілія таки не пероставав виговорювати, а тоді служба притримала його і замкнула в кухні. В сій хвилі задзвонено в рад-

ний дзвін. Тото лише вижидали схізматики. Ціле місто рушило на владичу палату з камями, друками та оружем. Юрба кинула ся на площу перед палатою, в одній хвили виперла владичу службу, град камяня посипав ся на палату, крик підніс ся такий, мов би ціле пекло вирушило на сповнене злочину. Служба поховалась за окружаючий паркан. Коли св. Йосафат почув в церкві сей страшний крик, догадав ся його причини і зараз приказав випустити Ілію. Хоч випустили Ілію, розвірена товпа не розходила ся, але з криком відгрозувала ся владиці і службі.

Утренья скінчила ся. Владика спокійно вертав з церкви до палати. Ціла площа, поміж церквою а палатою була переповнена заїлими схізматиками. Після розуму людського нехибна смерть ждала владику. Та на вид пастиря нараз всі умовкли, опустили руки; настала тишина. Йосафат ненарушений посеред них перейшов до палати. Устав крик, деякі пустили ся до міста, інші зістали під палатою. Св. Йосафат зібрав службу, а запевняючи її, що ніхто з неї не умре, наказав їй набивати рушниці кулями, позволяючи стріляти лише для постраху сліпими набоями. Сам удав ся до своєї келії, упав лицем на землю і так витривав на малитві до осьмої години з рана.

Коло осьмої години наплили нові товпи схі-

зматиків узброєні в сокири, бердиші, друки та рушницї. Камніне знов посипало ся на палату і паркан. Деякі підложили під паркан огонь, але лякаючись, аби ціле місто не займилось, розбили паркан, розкинули дошки і дістали ся на подвіре. Служба замкнула браму палати і для постраху стріляла слїпими набоями з рушниць. Убийники осмілені тим, що вистріли їх не ранять, кинули ся з сокирами і бердишами на брами, розбили її і дістали ся на каридор. Служба сховала ся, остали ся тільки архидїякон Доротей, Кантакузен і Ушацький, хочачи убийникам загородити дорогу до комнати владики. Убийники кинули ся на Кантакузена і він падає облитий кровію без памяти на землю, відтак задають Доротеєви в голову сімнайцять ран, відсувають його з дороги і кидають ся на послїднього Ушацького. Вкінци і сей послїдний паде під самим дверим владики, вдарений палкою в голову.

Вже товпа мала вдерти ся до комнати святого, як нараз отврирають ся двері, св. Йосафат виходить до сїний, підносить руку, щоб поблагословити своїх убийників, а зробивши над ними знак св. хреста, лагідно відізвав ся: "Діти мої, чого убиваєте невинних слуг? Коли маєте що проти мене, я тут" На ті слова святого зупинились убийники. Та нараз

із сусідньої кімнати випало двох розбишаків і один з них ударив святого тяжким костуrom по голові, а другий сокирою розтинає голову по другім боці.

Упав св. владика не землю, облитий кровію, а схізматики мов зголоднілі вовки кидать ся на свою жертву, бють, раняць, знущайуть ся так що лице святого замінило ся в одну безобразну масу. Нї одна скарга, нї один зойк не вихопив ся з єго ост. Думаючи що вже не живий, кинули ся розбійники ще на його слуг, але в тій хвилї св. Йосафат підносить свою голову, кровію залиті очи звертає до неба, одну руку підносить, мов би хотїв по раз послїдний поблагословити своїх убийників, та потихо відзиваєсь: “О Боже мій!” Не дали йому докінчити. Один розбишак прискочив до владики і двома кулями наскрізь прострілив йому голову.

Св. осафат віддав свого духа в рки Божі. Розшалїла товпа кинула ся рабувати палату. Що тільки дало ся взяти, миттю роздерли поміж себе. Цїлу кімнату знищено, вікна повибивано, двері порозбивано, вози порубано. папері і всякі грамоти понищено, всю кімнатну обставину поторощено.

Тимчасом коли вже не стало слуг Йосафата, над його тїлом, мов би на сторожи сидїв пес, котрого св. Йосафат часом гласкав. Пес

не дав нікому приступити до тіла свого папа, аж доперва пса забили, а порубавши його в кусники положили на мощах святого.

Відтак виволікли тіло св. Йосафата на подвірє поміж розшалілу товну кровожадних схізматиків, здерли одежу і обнажили непорочне тіло. Одні сїдали на обнаженім тілі святого мученика і так сідючи їли і пили, другі тягнули за ноги владику, скакали через святе тіло і плювали на него, інші виривали волосє з бороди і голови, інші патиками і друками били зснїле тіло, а ще інші доптали підконами чобіт по лицю всятого. Навіть невісти і діти знущали ся над окровавленим владикою.

Коли вже наситили ся чортівськими забавками, здерли з тіла святого волосїнницю, яку був одігтий, до нїг привязали мотуз і так серед крику, витя і проклонів волочили по улицях міста свого Князя Церкви. Вкіци виволікли св. владику за місто на стрімку гору над рікою Двиною, нановнили волосїнницю камінями, привязали її до тіла і струтили св. тіло з гори. Як тільки тіло впало на беріг, прибігли схізматики, рибаки положили його на лодку, завезли на тисяч кроків в гору до ріки, до шиї привязали волосїнницю наповнену камінями, а до кождої з нїг по однім ве-

ликім каміни і затопили в найбільшій глибині.

Коли тіло святого сховалося в філях ріки, упала на Витебск і околицю така густа а навіть жиди оказували великий смуток, мрака, що один другого заледви міг зблизка побачити. Ся мрака тревала так довго, доки піла знов на верх не видобуто.

Шестого дня рано побачили рибаки на ріці в однім місци світло, що виходило з води і освітило над поверхнею воздух. Тут знайшли тіло св. Йосафата. Винявши з води, завезли тіло святого до церкви, одягли в єпископські ризи і виставили через девять днів на прилюдну почесть. Цілий той час церква була повна посіщаючими, що приходили з найдальшої околиці оглядати, подивляти і плакати при тілі свого владики.

Коли вість о смерті св. Йосафата розійшлася по Полоцку, всі і католики і еретики, біль і жаль. Доперва тепер почули якого страгили пастиря, а заразом, як несправедливо обходилися з ним в послідних роках. Тепер постановили Полочани спровадити торжественно моці до свого міста і в тій ціли вислали до Витебска посольство. В два тижні по убієстві забрано св. моці з Витебска і відвезено до Полоцка. Тут виставлено їх знов в пре-

стольній церкві на прилюдний вид.

Сам похорон задля різних перепон і трудностей відбув ся доперва в 14 місяців по мучеництві, то є, 18. січня 1625 року. Господь Бог в своїй премудрости так зарядив, щоби більше прославити св. мученика. Цілий той час тіло зовсім не змінило ся, але остало як мов би живе, маючи краску живого тіла. При мощах діялись безчисленні чуда. Після величавого похорону зложено тіло св. Йосафата до приготованої через самого мученика гробниці в престольній церкві в Полоцку.

Довідавшись о злочині, визначив король комісію, котра мала злочин добре розслідити виновників укарати без відклику. До комісії належав також між іншими канцлер Лев Сапіга. При слідстві показала ся невинність і святість св. Йосафата. Всі убийники не тільки що признали ся до злочину, але і до причини злочину. Самі признали, що до убийства не привела їх жорстокість св. Йосафата, а тільки ненависть до з'єдинення, піддержувана листами Смотрицького і намовами його висланників. Комісарі видали засду острий: дев'янайцятьох убийників засуджено на кару смерти, а 74 заочно на вигнане з границь держави і утрат всяких прав. Сей засуду зараз і виконано.

Смерть св. Йосафата і чуда, які після неї

дїяли ся, були причиною рїзних численних навернень, між иншими також причиною навернення його головного ворога Смотрицького.

Наслїдком частих чудів була велика почесть для св. Йосафата, котра вкоротці поширила ся по цїлій католицькій Русі. З найдальших сторін спішили люди до гробу св. Йосафата з просьбою о поміч в недугах, нуждах і потребах сего житя.

Множество чудів, які стали ся по смерті св. Йосафата, було причиною, що вже в р. 1624 занесено до Папи Урбана VIII. просьбу о проголошене Йосафата святим. Папа визначив комісію, що мала розслїдити жите св. Йосафата, його мучеництво та причину тогож і чуда, які стали ся за помочию святого. Довго вела комісія своє слїдство. Аж дня 16. мая р. 1643 вийшло папське письмо, силою котрого позволив папа Урбан VIII. причислити св. Йосафата до причту плажених, а разом відправляти Богослуженя і Службу Божу в честь бл. Йосафата.

С тим оголошено Йосафата доперва 29. червня 1867-го року.

По кількократах переносуванях спочило нарешті тїло св. Йосафата в Білій. Тут спочиває воно й доси.

Отсе вкоротці жите св. Йосафата. Від дитинства стереже Бог Йосафата, щоби світ своїм подувом не зморозив чистого його серця і веде його по тернистій дорозі аж до тернистої пальми. Сему веденю св. Духа піддає ся зовсім св. Йосафат і чимраз більше стає ся подібним до Сина Божого. Се прикмета всіх вибранців Божих.

Його жите дитяче, молодий вік, укрите жите монаше, ревність чинного житя, борби терпіння, передсмертні хвилі, сама смерт, кількож нам пригадує подій з житя Божественного Спасителя! Лагідність, покора, чистота, ревність о славу Божу, любов ближніх і ворогів, милосердіє, убажество — се невідступні товаришки св. Йосафата. Поміж всіми тими чеснотами найбільше блистять привязане і любов до св. католицької Церкви, а заразом до свого обряду і своєї народности.

Посвятив ся своїй народности, щоби її завести на дорогу правди, а через те на дорогу спасеня. О тій любови не так слова, як радше діла його свідчать, бо люди великі і святі не так пустими словами, але ділами показують свою любов.

Як велике привязане було св. Йосафата до свого обряду, ми бачили в його житю, а ствердили се навіть самі схізматики — його вороги

і убийники, котрі перед судом свідчили, що Йосафат як найточнійше заховував всі правила свого обряду так, що ні одної провини не могли йому що до того закинути.

Та понад все бачимо в св. Йосафатї щире горяче привязане до св. католицької Церкви і її голови. Переймивши ся раз завіщанем свого Божественного Спасителя, він стало боронить і ширить сю ідею аж до смерті. Ніякі перепони, ніякі гоненя, ніякі борби не змогли його відірвати від любови св. Церкви. Він показує сю дорогу, що можна бути щирим Русином, можна любити горячо свій обряд, а при тім всім бути ревним католиком.

У всіх чеснотах повинні ми наслідувати св. Йосафата, але найбільше в тій чеснотї признаня до св. католицької Церкви. Ми Русини повинні пам'ятати на наше велике і славне званє, на званє, котрого не мають інші народи. До нас Божественний Спаситель устами свого намісника Урбана VIII. кликав і кличе: "О, мої Русини, через Вас я надіюсь на вернути цілий Схід."

Ми повинні задосить учинити волї Христовій і довірю, яке нам дають його намісники. Але щоби сповнити се наше знамените званє, ми перше мусимо мати самі в наших серцях

привязане св. Йосафата до одної, святої, соборної (католицької), апостольської Церкви. Коли самі не будемо горіти сим огнем і ривязаня до католицької Церкви, то і дру їх не зможемо ним загріти.

